

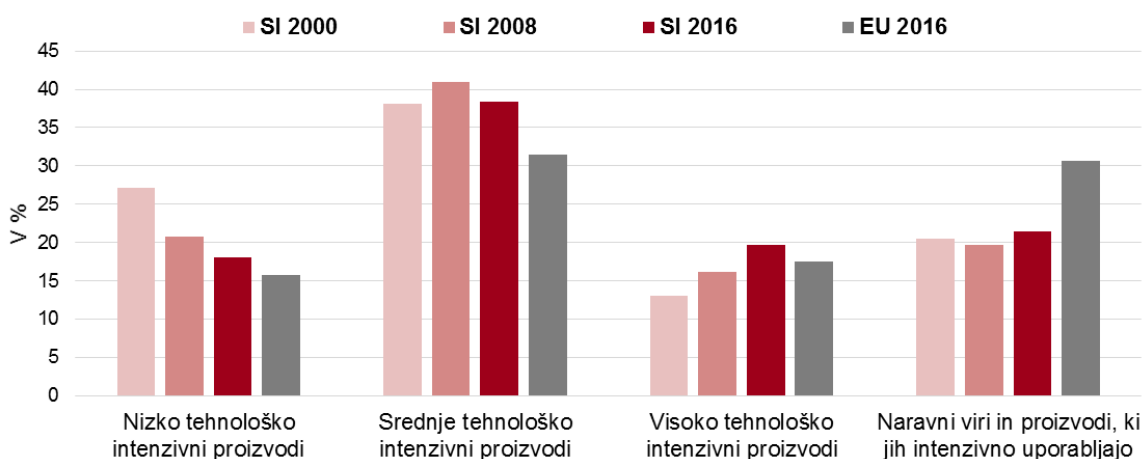
Nekateri strukturni dejavniki rasti izvoza

V pokriznem obdobju

Izvoz ostaja glavni dejavnik rasti slovenskega gospodarstva, njegova rast se je v zadnjem obdobju še pospešila. Poleg cikličnih dejavnikov (zlasti rasti tujega povpraševanja) na to vplivajo tudi neciklični oz. strukturni dejavniki. Posledično se je tržni delež blagovnega izvoza na tujih trgih v obdobju 2013–2017 povečal. Okrepitev položaja izvoznikov na tujih trgih povezujemo z izboljšanjem t. i. cenovnih in stroškovnih dejavnikov konkurenčnosti v preteklih letih, pomemben pa je bil tudi prispevek drugih dejavnikov. Med njimi ima pomembo vlogo zlasti struktura izvoza in vpetost v mednarodne trgovinske tokove oz. vključenost v globalne verige vrednosti.

Struktura blagovnega izvoza (po proizvodih) se je pred in med krizo intenzivno spreminjala v smeri krepitve deleža tehnološko zahtevnejših proizvodov, to je proizvodov z relativno višjo dodano vrednostjo. Delež visoko tehnoloških proizvodov zadnja leta dosega okoli petino blagovnega izvoza in je višji kot v povprečju v EU ter na podobni ravni kot v tistih vzhodnoevropskih državah, ki imajo relativno visok delež teh proizvodov v izvozu (Češka, Slovaška, Madžarska). Praviloma gre predvsem za proizvode, ki temeljijo na večji uporabi raziskovalnega dela in znanja in s katerimi gospodarstvo ustvarja višjo dodano vrednost. Slovenija v primerjavi z EU sicer najbolj izstopa po visokem deležu srednje tehnološko zahtevnih proizvodov. Delež nizko tehnološko zahtevnih proizvodov, ki se je od leta 2000 močno znižal, pa je le še nekoliko višji od povprečja EU. Relativno manj pa Slovenija izvažata naravnih virov in proizvodov, ki te vire intenzivno uporabljajo.

Slika 1: Sestava blagovnega izvoza po skupinah proizvodov glede na njihovo faktorsko intenzivnost

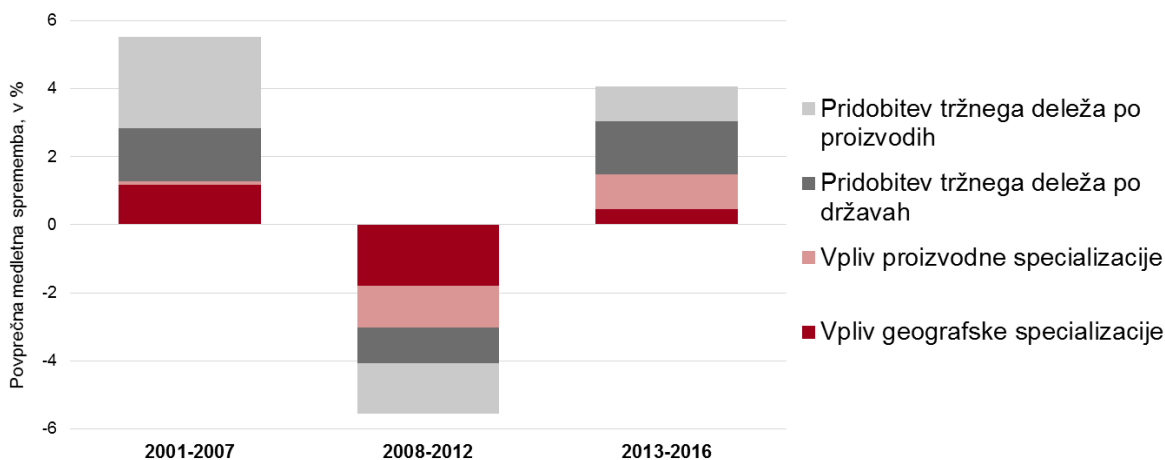

Vir: Comtrade UN, 2018; preračuni UMAR. Opomba: razvrščanje proizvodov v posamezne skupine temelji na metodologiji Združenih narodov (Lall). Nekateri proizvodi so nerazvrščeni in zato seštevek petih skupin za posamezno državo ni enak 100.

Regionalna in proizvodna usmerjenost izvoza imata zadnja leta ugoden vpliv na njegovo rast.

Slovenski izvoz je visoko osredotočen na nekaj trgov znotraj EU, saj v Nemčijo, Italijo, Hrvaško in Avstrijo izvozimo približno polovico celotnega blagovnega izvoza. Podobno velja za proizvodno specializacijo, saj največje tri skupine proizvodov (vozila, medicinski in farmacevtski izdelki ter električni stroji in naprave) predstavljajo nadpovprečen in naraščajoč delež našega izvoza na svetovni trg (35 % v letu 2016). Visoka osredotočenost na nekaj trgov v razmerah njihove relativno visoke rasti pozitivno vpliva na rast izvoza, predstavlja pa tudi večja tveganja v obdobju večjega padca povpraševanja na teh trgih (do katerega je npr. prišlo med zadnjo krizo). V obdobju 2008–2012 je strukturni učinek (tj. učinek vpliva geografske in proizvodne specializacije) pojasnil več kot polovico (54 %) povprečnega letnega padca tržnega deleža, k povprečni letni rasti v obdobju 2013–2016 pa je prispeval 36 % oz. samo v letu 2016 43 %.

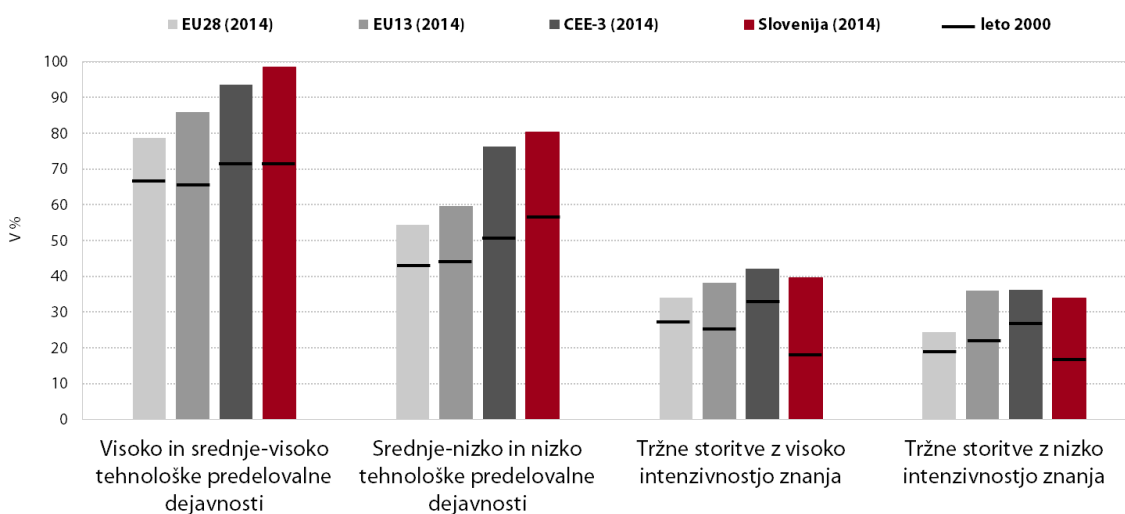
Slika 2: Dekompozicija rasti slovenskega izvoznega tržnega deleža na svetovnem trgu

Vir: Un Comtrade, Unctad, SURS, 2018; preračuni Umar. Začetna geografska (proizvodna) struktura kaže, ali je država specializirana v hitro rastoče geografske (proizvodne) trge. Pridobitev tržnega deleža kaže, kako uspešna je bila država pri povečevanju tržnega deleža nad povpraševanjem njenih geografskih (proizvodnih) trgov (gl. Quarterly Report on the Euro Area, 2/2012).

Slovenija je precej povečala vključenost v mednarodne trgovinske tokove, kar je pokazatelj konkurenčnosti izvoza in hkrati pomemben dejavnik nadaljnjega izboljšanja konkurenčnega položaja izvoznikov. Večja vključenost v mednarodno menjavo namreč omogoča prenos tehnologij in znanj ter zmanjševanje stroškov. Hitrost zunanjetrgovinskega povezovanja se je v prvih letih po začetku krize zmanjšala, v obdobju 2013–2016 pa je bila Slovenija po rasti deleža izvoza glede na BDP med prvimi šestimi državami EU in pred večino novih članic. Zunanjetrgovinska povezanost je visoka in se je v daljšem obdobju (2000–2014) precej povečala tudi, če za merilo uporabimo izvoz dodane vrednosti kot delež celotne dodane vrednosti. Visok delež ustvarjene dodane vrednosti izvozijo zlasti predelovalne dejavnosti, a je bil v analiziranem obdobju velik napredek narejen tudi glede izvoza dodane vrednosti storitev.

Slika 3: Delež izvoza dodane vrednosti v celotni dodani vrednosti posameznih skupin dejavnosti

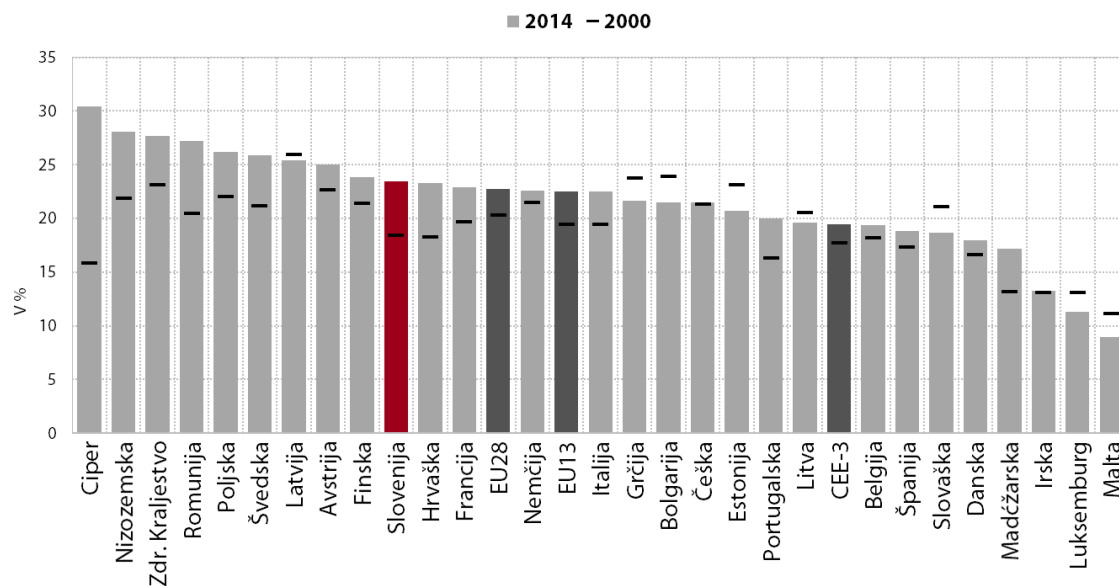
Vir: Izračuni UMAR na osnovi baze podatkov WIOD (izdaja 2016). Opombe: EU13 vključuje nove članice EU, ki so se povezavi priključile po letu 2004. CEE-3 vključuje Madžarsko, Češko in Slovaško. Legenda: Visoko in srednje-visoko tehnološke predelovalne dejavnosti zajemajo kemične in farmacevtske izdelke (razdelka 20 in 21 po klasifikaciji ISIC Rev.4), stroje in opremo (26, 27 in 28) ter transportno opremo (29 in 30) (OECD STI Scoreboard, 2015). Tržne storitve vključujejo razdelke 45-82 po klasifikaciji ISIC Rev.4, pri čemer tržne storitve z visoko intenzivnostjo znanja vključujejo IKT storitve (razdelki 58-63), finančne in zavarovalniške (razdelki 64-66) ter profesionalne,

znanstvene in tehnične storitve (razdelki 69-75). Preostale tržne storitve so opredeljene kot tržne storitve z nizko intenzivnostjo znanja (OECD STI Outlook, 2014).

Konkurenčnost izvoza se kaže tudi v visoki in rastoči vključenosti v globalne verige vrednosti.

V obdobju 2000–2014 se je precej povečala zlasti vpetost domače dodane vrednosti v tuj izvoz (t. i. vpetost v GVV naprej), ki je bila po zadnjih podatkih za leto 2014 nad povprečjem EU in držav novih članic EU, leta 2000 pa je za obema skupinama držav nekoliko zaostajala.

Slika 4: Domača dodana vrednost, vsebovana v tujem izvozu kot delež domačega izvoza (vpetost v GVV naprej)

Vir: Izračuni UMAR na osnovi baze podatkov WIOD (izdaja 2016). Opombe: GVV – globalne verige vrednosti. EU13 vključuje nove članice EU, ki so se povezavi priključile po letu 2004. CEE-3 vključuje Madžarsko, Češko in Slovaško.